

Univerzita Karlova
Filozofická fakulta
Ústav pro dějiny umění

Posudek diplomové práce:
Bc. Nikola Zahrádková

Cihla v kontextu moderní architektury

Praha 2021

Téma práce je nesporně zajímavé, dobře vybrané. O cihle se mluví poměrně často, většinou v kontextu rané moderny. Jedná se ale většinou o letmé zmínky; bez hlubšího zamyšlení nad užitím takového typu materiálu. Nikola Zahrádková si proto vytkla ambiciózní cíl tuto potřebnou oblast otevřít a problém ve větší šíři zmapovat a zhodnotit.

V úvodu je dobře popsána stávající situace, postup i cíle jsou jasně formulované.

Následující kapitola je věnována cihle jako takové. Přehled a výběr příkladů je reprezentativní (dobrý výběr autorů i objektů).

K historickému exkurzu jen doplňuji, že cihla se používá kontinuálně od antiky. Významné cihelné stavby (včetně rezných povrchů s tvarovanými spárami) se tedy vyskytují před uváděnou gotikou (např. Anežský klášter, zřejmě slovenské Diakovce, velký soubor staveb v severní Itálii aj.). Rovněž lze polemizovat s tvrzením, že „Zdobná úloha lícové cihly byla od středověku zapomenuta.“, i když se jedná spíše o její iluzivní nápodobu. Cihla i „cihla“ byla požadovaným materiálem napříč dějinami architektury. Rovněž bych zvažil tvrzení, že: „V 19. století, převážně v jeho druhé polovině se tento materiál uplatňuje nejvýrazněji na průmyslových stavbách.“ Řada činžovních domů i výstavných vil s cihelným lícem počítá, přesněji, cihly zde sehrávají neopomenutelnou roli. Autorka to ostatně následně potvrzuje při užití cihly v sakrální architektuře. Dobré by bylo přiřadit i pohled 19. století na renesanci. Například plzeňská radnice byla se zámkem v Litomyšli vynášena coby následováníhodný vzor pro „českou renesanci“. V reálu ale byla právě v 19. století byla upravena odstraněním omítek z cihelných štítů. Jednalo se zřejmě o dobově podmíněný vztah k materiálové barevnosti v duchu semperovských idejí.

V kapitole věnované diskusi o moderní architektuře autorka projevila hlubokou znalost dobových statí. Situace je velmi dobře popsána. Současně zde však dochází k určitému paradoxu. I při nepochybně pečlivém průzkumu článků v odborném tisku se diskuse cihly

samotné vlastně netýká. Tady se projevuje zřejmě náš zpětný hodnotící pohled, jenž se od dobové situace mohl poměrně značně odlišovat.

Při sledování reflexí na evropskou tvorbu byly zmíněny důležité vztahy, nebyl opomenut ani zážitek z velkých výstav včetně výstav ve Spojených státech amerických. Jako přínosnou vidím část věnující se K. B. Mádlovi a reakci na anglické prostředí.

Cihla je následně spojena s geometrickou modernou. Zde autorka správně uvádí, že cihla byla užívána spíše okrajově a až na důležité výjimky nesehrávala rozhodující roli. Zde bych proto nabídl další téma k diskusi: Nebylo použití cihel v tomto kontextu spíše spojeno se setrvačným přežíváním starší situace?

Nikola Zahrádková dále uvádí: „Důležitý je moment, kdy je tento materiál, jehož formální znaky jsou spojeny s užitkovou a průmyslovou architekturou, přenesen na obytné a veřejné stavby.“ Cihla však byla součástí výrazu obytných objektů i významných staveb téměř vždy. Tady by bylo vhodné zvažovat, zda se jedná o zpětnou projekci našich představ, nebo tuto tezi zastávali samotní tvůrci.

Kvalitně zpracovaná je kapitola sledující Jana Kotěru a jeho vazby na Berlagenovo dílo. Totéž platí o dalších autorech (Bauer, Novotný, Gočár a další). Do rámce těchto medailonů je vhodně zapojeno dané téma, tedy význam cihly. Opět se ale jedná o náš pohled. Bylo by nesmírně zajímavé nalézt nějakou obsírnější dobovou reflexi. Zajímavé citace Zděňka Wirtha ukazují, že keramický materiál je zmíněn; jeho případně důležitá role ale sledována není.

Autorka uvádí pozoruhodný Gočárův citát o roli architektury, která je „plná symboliky a mýtotvorného obsahu (...) určenému k meditaci a zamyšlení (...), která obklopí a ovlivní člověka, neboť se dotkne jeho nitra a vyvolá existenciální otřes“. Materiály jsou v tomto pohledu druhotné.

Následující kapitole mapuje Nikola Zahrádková proměny české architektury v dalších etapách. Význam režné cihly poněkud ustupuje do pozadí, nastává ale čas komplexních keramických obkladů. Důraz je kladen na tvar a materiál je zdůvodňován spíše s ohledem na své vlastnosti (odolnost, čistota), než s ohledem na estetický výraz.

Zde autorka našla tolik očekávanou dobovou reakci: „Jaroslav Rossler ve svém komentáři k přednáškovému cyklu Klubu architektů (vyjádřil obdiv), když Dudoka označil za „nejsilnější výtvarnou individualitu, jež hněte suverénně hmotu cihelnou“. Cností této architektury je podle Rösslera, „že je absolutně holandskou“.

Ocenění si zaslouží pozornost věnovaná v rámci tématu na tvorbu dalších, již méně známých autorů. Zde se jedná o záslužnou, až objevitelskou činnost.

Velice zajímavý je úsek věnovaný Janákově obhajobě režného zdiva (Brno – výstaviště). Architekt staví na tezi účelnosti, ne na jejím výtvarném působení. Jen připomínám, že naše doba v těchto funkčních sestavách opět odkryla působivou estetickou rovinu. (Jak by se na to asi dívali tehdejší tvůrci?)

Na rozsah práce nečekaně krátký závěr shrnuje výše sledované otázky a je pojat spíše jako resumé. Až díky jemu mně ale vytanula myšlenka o problematice a mezích našeho zpětného pohledu. Úctyhodný průzkum dobových soudů naznačuje, že se v nich cihla poněkud vytrácí, respektive, až my jsme jí přiřadili tak zásadní význam.

Obsáhlá práce (114 stran textu, 120 obrazových příloh) je přehledná, dobře napsaná. Splňuje veškeré požadavky, kladené na diplomní práci. V závěru bych chtěl ještě ocenit jednu skutečnost. Mnohdy se „doba covidová“ využívá jako omluva za nedostatky. Nikola Zahrádková však tuto dobu využila naopak velice dobře. Operativní přesunutí v rámci možností a zodpovědné hluboké ponoření do sfér dobových statí práci obohatilo a je jedním z jejích nejhodnotnějších výsledků.

Zajímavou práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako velmi dobrou až výbornou. Konečné rozhodnutí bude vycházet z obhajoby.

V Praze, září 2021

ing. Petr Macek, Ph.D.